

בדיקת מהימנות של שאלון החסמים בסביבת העבודה גרסת המרפאה בעיסוק

נטלי מוגרבי, רואן אלשיחה
בהנחיית פרופ' נאוה רצון

החוג לריפוי בעיסוק, הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל אביב

תוצאות

מובחנות	חוקרת ב' (M (SD) (N=5))	חוקרת א' (M (SD) (N=5))	המשתנים
NS	0.52 (0.18)	0.38 (0.19)	ממוצע רמת הקושי בתחום הסביבה
NS	0.20 (0.44)	0.10 (0.22)	ממוצע רמת הקושי בתחום התקשורת
NS	0.13 (1.20)	0.14 (0.05)	ממוצע רמת הקושי בתחום החשיבה
NS	0.39 (0.22)	0.38 (0.15)	ממוצע רמת הקושי בתחום הפיזי
NS	8.80 (3.27)	6.60 (2.88)	מספר החסמים בתחום הסביבה
NS	0.40 (0.89)	0.40 (0.89)	מספר החסמים בתחום התקשורת
NS	1.60 (1.14)	2.00 (0.70)	מספר החסמים בתחום החשיבה
NS	5.00 (3.08)	5.40 (2.40)	מספר החסמים בתחום הפיזי

- השערת המחקר הראשונה אוששה. מניחות הנתונים עולה כי לא נמצאו הבדלים מובהקים בכל המדדים שנבדקו בין שתי החוקרות.

מובחנות	תצפית 3 (M (SD) (N=15))	תצפית 2 (M (SD) (N=15))	תצפית 1 (M (SD) (N=15))	ההבדל בין המשתנים
NS	0.36 (0.20)	0.34 (0.20)	0.35 (0.20)	ממוצע רמת הקושי בתחום הסביבה
NS	0.33 (0.37)	0.26 (0.30)	0.23 (0.31)	ממוצע רמת הקושי בתחום התקשורת
NS	0.12 (0.14)	0.08 (0.11)	0.08 (0.11)	ממוצע רמת הקושי בתחום החשיבה
NS	0.29 (0.18)	0.26 (0.18)	0.23 (0.12)	ממוצע רמת הקושי בתחום הפיזי
NS	6.13 (2.41)	6.06 (2.81)	6.13 (2.27)	מספר החסמים בתחום הסביבה
NS	0.93 (1.09)	0.86 (0.99)	0.80 (1.01)	מספר החסמים בתחום התקשורת
NS	1.40 (1.29)	1.00 (1.06)	1.13 (1.30)	מספר החסמים בתחום החשיבה
NS	3.20 (1.78)	3.00 (1.93)	3.06 (1.79)	מספר החסמים בתחום הפיזי

- השערת המחקר השנייה אוששה במלואה על כל חלקיה. על פי הממצאים לא נמצא הבדל מובהק בין תוצאות השאלון בפעם הראשונה, לשנייה ולשלישית בכל המדדים שנבדקו.

הקדמה

על פי דוח של מכון ברוקדייל ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, כ-57% מבעלי המוגבלות בגיל העבודה מועסקים בעבודות שונות, לעומת 87% בקרב אנשים ללא מוגבלות (בר לב, קרן-אברהם, הבר ואדמון-ריק, 2015). אנשים בעלי מוגבלות מתמודדים עם חסמים פנימיים (הקשורים לאדם עצמו) וחסמים חיצוניים (הקשורים לסביבה), אשר משפיעים על השתלבותו בעבודה (Larson & Ellexson, 2000).

התערבות הריפוי בעיסוק מקדמת זהות עיסוקית על ידי הנגשת עולם העבודה באמצעות התנסויות, וכן על ידי לימוד מיומנויות רלוונטיות לתפקוד עצמאי בעבודה. מרפאים בעיסוק ביחד עם הלקוח מבצעים הערכה של גורמים מעכבים ומעודדים בסביבת העבודה (Larson & Ellexson, 2000), זאת על מנת להעריך את יכולתו של האדם לחזור לעבודתו הקודמת או להשתלב בשוק העבודה. לשם כך נדרשים כלים לאיתור חסמים מהימנים ותקפים. באוניברסיטת תל-אביב פותח כלי - שאלון לאיתור חסמים בסביבת העבודה, לכלי זה שתי גרסאות, אחת לדיווח עצמי ואחת לביצוע תצפית ע"י מרפאה בעיסוק.

מטרות השערות המחקר

- מטרת המחקר:** תיקוף כלי מסוג שאלון לאיתור חסמים בסביבת העבודה בקרב אנשים בריאים -גרסת המרפאה בעיסוק.
- השערות המחקר:**
- תמצא מהימנות בין בודקות עבור שאלון לאיתור חסמים בסביבת העבודה - גרסת המרבי"ע.
 - תמצא מהימנות מבחן-מבחן-חוזר עבור שאלון לאיתור חסמים בסביבת העבודה כפי שיבאו לידי ביטוי בממוצעי רמת הקושי וסכום מספר החסמים עבור כל קטגוריה בשאלון (סביבה, תקשורת, חשיבה ופיזי)-גרסת המרבי"ע.

שיטה

המחקר הינו מחקר מסוג חתך רוחבי.

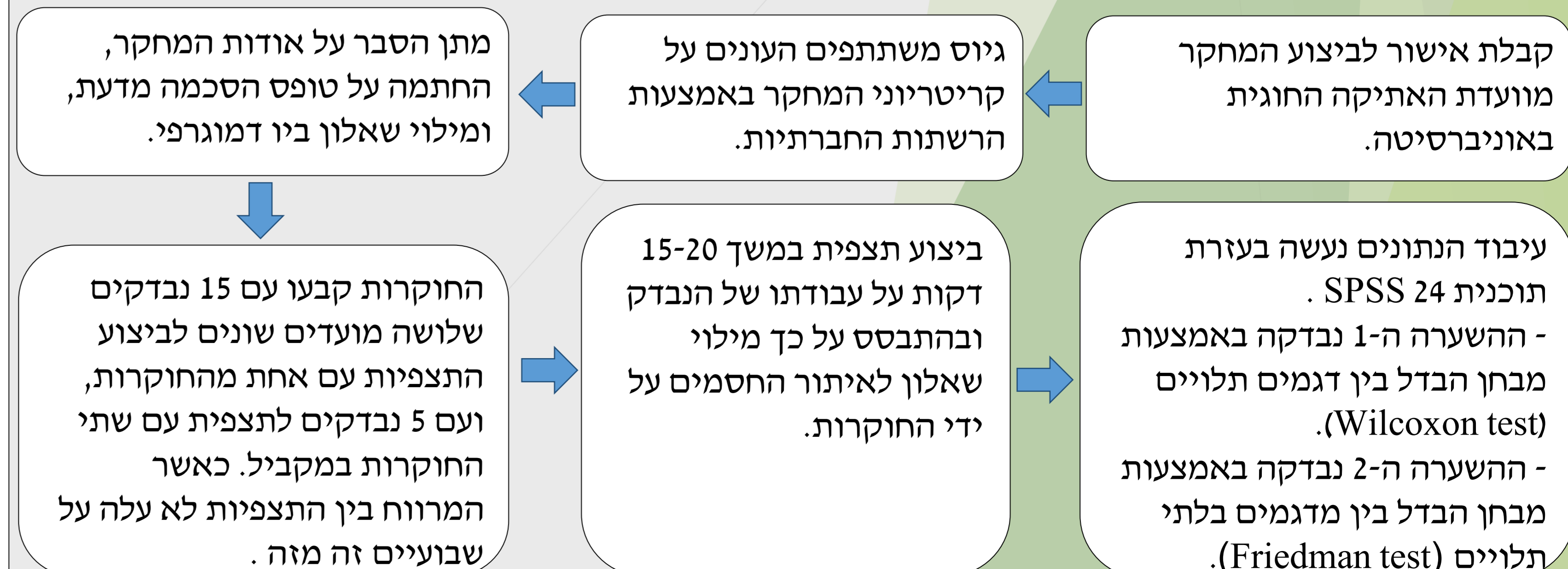
אוכלוסיית המחקר

- אוכלוסיית המחקר כוללת 20 אנשים בריאים, 10 גברים ו-10 נשים. בטווח הגילאים 20 - 65. אשר להם וותק של לפחות שנה בעבודתם וקיבלו אישור מהמעסיק לעריכת תצפית במקום העבודה.
- במחקר לא נכללו נבדקים אשר אינם שולטים בשפה העברית, וכאלה המתמודדים עם מגבלה רפואית.

כלי המחקר

- * **שאלון ביו דמוגרפי**-השאלון נועד לספק מידע אודות המשתתפים במחקר. שאלון זה מכיל פרטים בתחומי: דמוגרפיה, השכלה, מצב רפואי, תעסוקה וניידות.
- * **שאלון לאיתור החסמים בסביבת העבודה**- גרסת המרבי"ע (הובר, גפני, ורצון, 2016)- השאלון נועד למילוי על ידי מרפאה בעיסוק במהלך תצפית על אדם עובד לאיתור החסמים בסביבת העבודה הפיזית, החברתית והקוגניטיבית. - 64 היגדים, המחולקים ל-חלק א': סביבה (25) ו-חלק ב': עיסוק (39) אשר מחולק לתחומי תקשורת, חשיבה ופיזי. - בחלק ה-1: המרבי"ע מתבקשת לדרג עד כמה כל מאפיין בסביבת העובד מקשה או מונע ממנו לעבוד.
- בחלק ה-2: המרבי"ע מתבקשת לדרג באיזו מידה לדעתה העובד מתקשה בביצוע הפעולה.
- המרבי"ע מתבקשת לציין האם לדעתה ניתן לבצע התאמה או שינוי למאפיין (נמדד בסולם שמי).

הליך המחקר

דיון

- במדדים של ארבעת התחומים בשאלון (סביבה, תקשורת, חשיבה ופיזי) נמצאו התאמה בין שתי החוקרות. ממצאים אלה תואמים את הממצאים המתוארים בספרות בהם במחקרים אשר בדקו מהימנות בין בודקים עבור כלים שמטרתם להעריך את סביבת העבודה נמצאו אחוזי הסכמה גבוהים בין הבודקים (Lewis, Hinman & Roessler, 1988).
- המדדים המסכמים של השאלון השלישי (לאחר ביצוע התצפית השלישית) הם הגבוהים ביותר מבין המדדים המסכמים בשלושת הפעמים שמולאו השאלונים. ייתכן כי ההסבר לממצא זה הינו הערכת מאפיינים בסביבת העבודה ע"י הבודקות כ-מהווים חסם גבוה יותר בעבודתו של האדם לאחר צפייה במאפיינים אלה בפעם השלישית, תפיסתם כאירועים שאינם חד-פעמיים, אלא כאירועים חוזרים ונשנים שיכולים להקשות על עבודתו של האדם.
- במהלך מילוי השאלון הבודקות יכולות להעריך מאפיינים בסביבת העבודה שלא נצפו בפועל. דירוג מאפיינים שלא נצפו יכולות להיות קושי להעריך האם אכן אותם מאפיינים יכולים להיות חסם בעבודה.

מסקנות

- מחקר זה תומך בשימוש בשאלון לאיתור חסמים בסביבת העבודה (גרסת המרפאה בעיסוק) ובאפשרותו לספק מידע מהימן על החסמים בעבודה.
- שימוש בכלי זה יאפשר למרפאות בעיסוק העובדות בתחום התעסוקה מיקוד ההתערבות שלהן במאפיינים בסביבת העבודה שהוערכו כמהווים חסם, וטיפול יעיל יותר תוך שימת דגש על עיקרון "הלקוח במרכז".
- מומלץ לבצע מחקר דומה בעתיד עם מדגם גדול יותר תוך שימוש בטכנולוגיה מתקדמת שתאפשר צילום וידאו של האדם במהלך עבודתו. צילום וידאו יאפשר צפייה באדם העובד כמה פעמים במידת הצורך וכך הערכת החסמים בעבודה באופן מדויק יותר ולא תחת לחץ הזמן.

מקורות

בר לב, ל', קרן-אברהם, יי, הבר, יי ואדמון-ריק, גי (2015). אנשים עם מוגבלות בישראל. ירושלים: מאירס גוינט-ברוקדייל, המרכז לחקר מוגבלויות ומשרד המשפטים- נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות.

Larson, B. A., &Ellexson, M. T. (2000). Blueprint for ergonomics. *Work*, 15(2), 107-112.

Lewis, F. D., Hinman, S., & Roessler, R. T. (1988). Assessing TBI clients' work adjustment skills: The Work Performance Assessment (WPA). *Rehabilitation Psychology*, 33(4), 213-220.